

DİN EĞİTİMİ KONULARI

Editör: Doç.Dr. Ümit KALKAN

yaz
yayınları

Din Eğitimi Konuları

Editör

Doç.Dr. Ümit KALKAN

yaz yayınları

2025

Din Eğitimi Konuları

Editör: Doç.Dr. Ümit KALKAN

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-5547-97-2

Mart 2025 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8. Sınıf) Öğretim Programının İçerdiği Değerler Bakımından İncelenmesi.....1
Saadet CEYLAN, Nurullah AYDENİZ

Medrese Eğitimi ve Müfredatı Bakımından İsmailağa Cemaati 18
Sena Nur OKUR SÜZEN, Nurullah AYDENİZ

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ (4-8.SINIF) ÖĞRETİM PROGRAMININ İÇERDİĞİ DEĞERLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Saadet CEYLAN[1]

Nurullah AYDENİZ[2]

1. GİRİŞ

Bir şeyin önemini kavramaya yarayan ölçü anlamında kullanılan değer (Türk Dil Kurumu [TDK], 2022), insanı diğer canlılardan ayıran, ona insan olma özelliğini kazandıran inanç ve ilkeler bütünü olarak tanımlanabilir (Dilmaç, 2007, s.16). Zira insan sahip olduğu değerlerle bir şeyin iyi, kötü, güzel, çirkin, doğru ve yanlış olduğuna karar verebilir.Elbette değerler sadece bireysel hayat için söz konusu değildir. Belki daha önemlisi toplumsal düzeyde kabul görmesi ve tüm fertleri bir arada tutmasıdır ki değerin bir başka tanımı "kültür ve topluma anlam ve önem veren" (Fichter, 2001, 143) şeklinde yapılmaktadır. Eğitim açısından bakıldığında kuşkusuz asıl olan toplumu bir arada tutan ve insanca yaşamı sağlayan değerleri yaşatmak ve yeni nesillere kazandırmaktır.Bu da ancak belli bir sistem ve düzen içinde mümkündür(Çetin ve Balanuye, 2015, s.195). Diğerlerinin katkısını ve önemini kabul etmekle birlikte böylesi bir amaç için ilk akla gelen şüphesiz örgün eğitim kurumlarıdır.Nitekim eğitim, öğrenmeye dair tüm bileşenleri bir

[1] Yüksek Lisans öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, saadetceylan131@gmail.com,ORCID :0009-0009-0523-8804.

[2] Doç. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, nurullah.aydeniz@bilecik.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0297-4717.

araya getirip bünyesinde toplar (Keyifli, 2013, s.106) ve toplumla özdeşleşen değerleri topluma beğendirme, kabullendirme ve koruma sürecini devam ettirir (Kaymakcan ve Meydan, 2011, s.31).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ülkemizin her bireyinin değerleri sahiplenen ve muhafaza eden vatandaşlar olarak yetişmesi Türk milli eğitiminin gayeleri arasında ilk sırada yer almaktadır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973, s.1). Milli Eğitim Bakanlığı, değerlerin eğitim yoluyla topluma aktarılmasında daha etkin olmak için 2003 yılından itibaren öğretim programlarında değerlere yer vermeyi sistemli ve düzenli hale getirmiş, değerleri programların odağı yapmıştır. Bu doğrultuda 18. Milli Eğitim Şurası'nda okulların temel görevlerinden birinin değerler eğitimini öne çıkarmak ve bu alandaki faaliyetleri çoğaltmak olduğu vurgulanmıştır (Kaymakcan ve Meydan, 2020, s.215-216).

2024 yılı itibariyle müfredat tekrar gözden geçirildi ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) adı altında birçok dersin öğretim programı yenilendi. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, "köklerden geleceğe" (TYMM Öğretim Programları Ortak Metni, 2024, s.3) sloganıyla yola çıktı ve cumhuriyetin 100. Yılında eğitimde yerli ve milliliği ön planda tutacak yenilikçi bir bakış açısı getirdi. Bu modelde hedeflenen öğrenci profilinde "değer"en önemli vurgudur. Bu doğrultuda öğrenciden içselleştirmesi istenen, çağın ve ülkemizin en çok ihtiyaç duyduğu 20 çeşit değer ifadesine yer verildi. Söz konusu değerler programda erdemin alt boyutu, eylemler de değerlerin alt boyutu olarak ele alındı (TYMM Öğretim Programları Ortak Metni, 2024, EK-1).

Teknoloji çağı ve onun getirdiği yenilikler, yetişmekte olan nesillerin çağa ayak uydurmasını sağlayacak şekilde eğitim öğretimi gözden geçirmeyi gerekli kılmış ve bu amaçla Türkiye

Yüzyılı Maarif Modeli hazırlanmıştır. Yeni nesilleri "yeterli ve yetkin" bireyler olarak yetiştirmek tüm devletlerin ortak hedefidir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modelide benzer şekilde yeni nesiller için yetkinlik vurgusu yapmakla beraber değerleri de öne çıkarması onu güçlü kılan özelliklerden biridir (Yıldırım ve Çalışkan, 2024, s.208). Maarif Modeli'yle birlikte değerlerin eğitime ne düzeyde yansıtıldığının program üzerinden incelenmesi değer eğitimine atfedilen önemi ortaya koymak bakımından oldukça gereklidir. Topluma mal olmuş değerlerden birinin din ve inanç olması bu alanın Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Henüz çok yeni olması bakımından Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ni değerler bağlamında ele alan çalışma sayısı oldukça kısıtlıdır. Bu sebeple Maarif Modeli kapsamında yenilenen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi öğretim programının değerler bağlamında incelenmesi, bu alanda yapılacak çalışmalara, maarif modelinin amaçlarına uygun hazırlanıp hazırlanmadığının tespitine ve bir önceki öğretim programından farklı olarak hangi değerleri öne çıkardığının belirlenmesinekatkı sağlayacaktır.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Çalışmada araştırmanın temel problemini, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne (TYMM) göre hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi (4.5.6.7.8) öğretim programında öne çıkan değerler nelerdir? Sorusu oluşturmaktadır.Bu ana problem bağlamında aşağıda belirtilen araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), nasıl bir insan amaçlamaktadır?
2- TYMM, hangi değerlere yer vermektedir?
3- TYMM, hangi değerler eğitimi yaklaşımlarını önermektedir?

4- TYMM'de öne çıkan değerler sınıf düzeyinde programa nasıl serpiştirilmiştir?
5- TYMM'de belirtilen değerler oransal olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) öğretim programına nasıl yansımıştır?
6- TYMM'ye göre yenilenenDKAB öğretim programının önceki programdan farkı nedir?

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ni ve ona uygun olarak hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programını değerler eğitimi açısından konu edinen bu çalışmadanitel araştırma kapsamında literatür taraması ve doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Zira doküman analizi, araştırma konusu yaptığımız olgular hakkında bilgi veren yazılı malzemelerin incelenmesini sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.217). Bu doğrultuda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları ortak metni ve DKAB dersi (4-8. sınıf) öğretim programına Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) internet sitesinden ulaşılmıştır. Ardından konuyla ilgili literatürtaranmış ve ortak metinde belirtilen değerler çerçevesinde temel doküman olan DKAB öğretim programındaki yansımaları tespit edilmeyeçalışılmıştır. Elde edilen bulgular ile de temalar oluşturulmuş ve bu temalara göre çalışma başlıklandırılarak raporlaştırılmıştır.

2. BULGULAR VE YORUM

Aşağıda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programlarının ortak metni ve bu kapsamda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi (4.5.6.7.8) öğretim programı içerdiği değerler bakımından incelenmiş ve yorumlanmıştır.

3. TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ VE İÇERDİĞİ DEĞERLER

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli değerler ekseninde farklı bakış açıları geliştirmiştir. Bu farklılıklardan biri ‘’Erdem-Değer-Eylem’’ (EDE) modeli olup değerler bu model altında kavramsallaştırılmaktadır. Toplamda 20 değer ve buna bağlı 476 eylem boyutu(TYMM öğretim programları ortak metni, 2024, EK-1)belirlenmişve tüm branşlarda homojen şekilde program bileşenlerinde öğrenme öğretme uygulamalarına ilişkili kodlarla yerleştirilmiştir. Her bir değer kendi eylem boyutuyla üniteler içinde görsel, metin ya da etkinliklerle sunulup zenginleştirilmiştir. Böylece değerlerin ayrı bir disiplin olarak değil konuyla bağlantılı olarak dersin doğal süreci içerisinde aktarılması hedeflenmiştir. Yapılan bu değişiklikle insanın karakter gelişiminde etkili olan değerlerin daha uzun bir süreçte ve daha etkili bir şekilde aktarılması düşünülmüştür. Erdem-Değer- Eylem çerçevesinde yer alan değerler ‘’ adalet(D1), aile bütünlüğü(D2), çalışkanlık(D3), dostluk(D4), duyarlılık(D5), dürüstlük(D6), estetik(D7), mahremiyet(D8), merhamet(D9), mütevazılık(D10), özgürlük(D11), sabır(D12), sağlıklı yaşam(D13), saygı(D14), sevgi(D15), sorumluluk(D16), tasarruf(D17), temizlik(D18), vatanseverlik(D19), yardımseverlik(D20)’’tir(Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB],2024,https://tymm.meb.gov.tr/beceriler/erdem-deger-eylem-cercevesi).

DKAB dersi ilkokul 4 ve ortaokul 5,6,7 ve 8.sınıflar öğretim programında (2018) ‘’kök değerler’’ olarak geçen ifade (s.3) 2024 maarif modelinde ‘’çatı değerler’’ olarak isimlendirilmiştir.Modele göre saygı, sorumluluk ve adalet çatı değerler olarak belirtilmiş buna göre bu üç değerin öğretim programlarına en çok yansıtılan değer olması beklenmektedir. Programın aksiyolojik boyutunu içeren ‘’EDE’’ çerçevesi modelde sarmal bir yapıda sunularak her kademede değerlerin

birbiriyle bağlantılı ve birbirini tamamlayıcı şekilde sunulması hedeflenmiştir. Bu çerçeveye göre mahremiyet, mütevazılık, çalışkanlık, sağlıklı yaşam, sabır ve tasarruf değerleri bireyin kişisel gelişimi; aile bütünlüğü, özgürlük, dostluk, dürüstlük sevgi, yardımseverlik ve vatanseverlik değerleri toplumsallaşma olgusu; estetik, merhamet, duyarlılık ve temizlik ise yaşanılan çevrede huzurun temin edilmesi dikkate alınarak belirlenmiştir. EDE çerçevesinde bahsedilen değerlerle ‘’huzurlu insan, huzurlu aile ve toplum, yaşanabilir çevre’’ hedefi doğrultusunda bir denklem oluşturulmuştur. Denklemin başında insan olup öncelikle onun huzurunun temin edilmesi düşünülmüş ve değerler insanın iç huzurunu, ruhsal tatminkarlığını sağlamak yönünde belirlenmiştir. Nitekim huzurlu insan huzurlu aile ve toplumların oluşmasına kaynaklık edecek, huzurlu bir toplum da yaşanabilir bir çevreyi beraberinde getirecektir (MEB, 2024, https://tymm.meb.gov.tr/beceriler/erdem-deger-eylem-cercevesi). Bir önceki öğretim programıyla kıyaslandığında dostluk, sabır, adalet, dürüstlük, sorumluluk, öz denetim, vatanseverlik, saygı, sevgi ve yardımseverlik kök değerleri içinde farklı olanın sadece öz denetim olduğu anlaşılmaktadır. (MEB, 2018, s.3)

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında değerler alanında yapılan bir diğer yenilik ise “yetkin ve erdemli insan” şeklinde öğrenci profilinin belirlenmesidir. Ülkemizi geleceğe taşıyacak olan bireylerin, “ontolojik (ruh ve beden), epistemolojik (bilgi ve bilgelik), zamansal (geçmişten geleceğe) ve aksiyolojik (ahlaki bilinç ve estetik bakış açısı)bütünlük” içinde yetişmesini öngörüp onları hayata kazandırmak Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin öğrenci profili bağlamındaki bir başka hedefidir (TYMM Öğretim Programları Ortak Metni, 2024, s.5-6).

Modelde vurgulanan yetkin ve erdem kavramlarının tanımları göz önüne alındığında hedeflenen öğrenci profili hem

akademik bilgilerle donatılmış, çalışkan, faydalı, bilgili bir insan hem de değerleri içselleştirmiş ahlaklı bir insan şeklinde yorumlanabilir. Bu edinimleri sağlamış insan maarif modeline göre kendini gerçekleştirmiş kâmil bir insan olacaktır.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde, değer eğitimi yaklaşım ve yöntemleri olarak "değer aktarma- telkin yaklaşımı, değer açıklama-belirginleştirme yaklaşımı, değer analiz yaklaşımı, ahlaki muhakeme yaklaşımı, eylem öğrenme yaklaşımı ve gözlem yoluyla öğrenme yaklaşımı"ndan bahsedilmekte ve tüm bunları kapsayan akıl ve duygu birliği içinde bütüncül bir yaklaşım ele alınmaktadır. Buna göre; değer aktarma- telkin yaklaşımı en eski yaklaşımlardan olup daha çok ilköğretim düzeyindeki öğrencilere değerlerin sorgulamaya yer vermeksizin doğrudan aktarılmasını içerir. Değer açıklama-belirginleştirme yaklaşımı öğrenciyi değerleri ayırt edebilme, çözümleyebilme noktasında özgür ve aktif kılan bir yaklaşımdır. Değer analiz yaklaşımı öğrencilerin bilhassa sosyal olaylarda ''ne, neden, nasıl'' sorularını sorup değerlere bizzat kendilerinin akıl yürüterek ulaşmalarının sağlandığı yaklaşımdır. Ahlaki muhakeme yaklaşımı ile öğrencilere ''sen olsaydın ne yapardın?'' şeklinde sorular sorularak muhakeme yapmaları ve böylece ahlaki yargılara ulaşmaları hedeflenmektedir. Eylem öğrenme yaklaşımı, öğrencinin değeri yaparak yaşayarak davranışa dönüştürmesinin amaçlandığı yaklaşımdır. Son olarak gözlem yoluyla öğrenme yaklaşımı öğrencinin değerleri rol model alarak öğrendiği yaklaşımdır.Tartışma, örnek olay, soru-cevap, rol oynama, gezi-gözlem, drama, görsel-film yorumlama, işbirlikli öğrenme, yaparak yaşayarak öğrenme, eğitsel oyun, proje tabanlı öğrenme gibi belirlenen yöntemler de değerlerin gelişi güzel değil değer tipine uygun bir yöntemle aktarılması noktasında maarif modelinde ele alınan bir başka husustur. (Gündoğdu ve diğerleri, 2024, s.5-8).

4. İÇERDİĞİ DEĞERLER BAKIMINDAN TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ (4-8. Sınıflar) ÖĞRETİM PROGRAMI

Maarif modelinden önceki programda dinin hayatı anlamlandırma, değerleri içselleştirme ve farklılıklarla yaşama uyum sağlayan kişiler yetiştirmedeki rolü programın vizyonu olarak ele alınırken (MEB, 2018, s.9) 2024 maarif modelinde buna ‘’dinler ve inançlar hakkında doğru bilgi sahibi’’ olma ibaresi de eklenmiştir (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı 4,5,6,7,8.sınıflar MEB, 2024, s.6). Böylece ülkemizde verilen zorunlu din eğitiminin evrensel değerleri de göz önüne alan bir yaklaşımla hazırlandığına dikkat çekilmiştir. DKAB öğretim programının (2024) ‘’dinden öğrenme’’ ve din hakkında öğrenme’’ din bilimsel yaklaşımlarıyla hazırlanması da bu durumu desteklemektedir (s.6). Din kişiye inanç ve ibadetler hakkında bilgiler vermekle beraber onların hayatlarının kritik noktalarında anlam arayışlarına cevaplar sunmaktadır (Öz, 2001, s.117). Maarif modeline göre DKAB öğretim programın genel felsefesi de insanı merkeze alarak onun anlam arayışına cevaplar sunmak ve iç huzurunu tatmin etmektir. (MEB, 2024, s.4).

DKAB dersi (4-8. Sınıf) öğretim programı sınıflar ve üniteler bazında incelendiğinde değerlerin öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri içerisinde farklı sayı ve oranlardayer aldığı görülmektedir. Buna göre 4.sınıf kademesinde ünitelerin her birinde EDE çerçevesinde belirlenen 20 değerden 13 farklı değere doğrudan yer verildiği, bu değerlerin eylemsel alt bileşenleriyle beraber ünitelere toplam 37 olarak ve 1,85 oranında yansıtıldığı gözlemlenmiştir. Bu kademede ‘’Günlük Hayat ve Din’’ ünitesi ve alt başlıkları içinde duyarlılık, sağlıklı yaşam, saygı, sorumluluk ve temizlik değerlerine, ‘’Allah Sevgisi’’ ünitesinde saygı ve sevgi değerlerine,

‘’Peygamberlerin Sevgisi’’ adlı ünitede adalet, aile bütünlüğü, çalışkanlık, duyarlılık, merhamet, sevgi ve temizlik değerlerine, ‘’Ahlaki Değerlerimiz’’ ünitesinde adalet, sabır ve yardımseverlik değerlerine son olarak ‘’Haklar ve Sorumluluklar’’ ünitesinde duyarlılık, mahremiyet, merhamet, saygı, sevgi ve sorumluluk değerlerine yer verilmiştir. Çatı değerlerden saygıya 4, sorumluluğa 4, adalete de 2 kez yer verildiği tespit edilmiştir. (MEB, 2024, s.16-37).

5.sınıf Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde beş ünite bazında yapılan incelemelerde 10 farklı değere doğrudan yer verildiği gözlemlenmiştir. Bu değerlerin alt bileşenleriyle birlikte toplam 17 olarak öğretme öğrenme uygulamalarında yer aldığı ve 0,85 oranında programa yansıtıldığı tespit edilmiştir. ‘’Allah İnancı’’ ünitesinde merhamet ve özgürlük, ‘’Namaz’’ ünitesinde çalışkanlık, sabır, sevgi, sorumluluk ve temizlik, ‘’Kur’an-ı Kerim’’ ünitesinde dürüstlük ve merhamet, ‘’Peygamber Kıssaları’’ ünitesinde çalışkanlık, özgürlük, sabır ve sorumluluk, ‘’Mimarimizde Dini Motifler’’ ünitesinde ise estetik ve saygı değerleri yer almaktadır. Bununla beraber çatı değerlerden saygıya 1, sorumluluğa 2 defa yer verildiği, adalete ise hiç yer verilmediği görülmektedir (MEB, 2024,s.39-57).

6.sınıf Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde zikredilen değerlerden 12 tanesi program bileşenlerine yerleştirilmiştir. Bunlar incelendiğinde ‘’Peygamber ve İlahi Kitap İnancı’’ ünitesinde saygı, ‘’Ramazan ve Oruç’’ ünitesinde sabır ve yardımseverlik, ‘’Ahlaki Davranışlar’’ ünitesinde dostluk, dürüstlük, merhamet, saygı, sevgi, sorumluluk ve vatanseverlik, ‘’Peygamberliğinden Önce Hz. Muhammed’’ ünitesinde adalet ve dürüstlük, ‘’ Kültürümüzdeki Dini Motifler’’ ünitesinde ise estetik, sorumluluk, yardımseverlik değerlerinin yer aldığı görülmektedir. Çatı değerlerden saygıya 2 defa, sorumluluğa 2 defa ve adalete 1 defa yer verildiği gözlemlenmiştir. EDE çerçevesinde belirlenen değerlerin birden fazla ve eylemsel alt

5. SONUÇVE TARTIŞMA

Türkiye Yüzyılı Maarif Modelini ve onun doğrultusunda hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programını (4.5.6.7.8) değerler eğitimi bakımından incelemeyi amaçlayan çalışmada aşağıda yer verilen sonuçlara ulaşılmıştır.

21. yüzyılda her devletin hedefinde olan yetkin, donanımlı, her bakımdan yeterli olan insan yetiştirme hedefi ülkemizin de öncelikli amaçlarından biri olmuştur. Bu hedefi gerçekleştirmek doğrultusunda ülkemizde 2024 yılında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli adı altında eğitim sistemi ve modeli yenilenmiştir. Önceki öğretim programlarına göre oldukça kapsamlı hazırlanan maarif modelinde yetiştirilmek istenen öğrenci profili sadece yetkin ve yeterli değil aynı zamanda milli, manevi ve evrensel değerleri içselleştirmiş erdemli bir birey olarak yetişmesinin arzulandığı görülmüştür. Modele göre yetkinlik ve erdemliğin bir arada vurgulanmasıyla her bakımdan kâmil (olgun) bir insan profili amaç edinilmiştir. Modelde öğrencilerin gelişiminin; ruh, beden, bilgi ve ahlak yönleriyle bütüncül olarak ele alınmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bununla birlikte modelde geleneksel öğretim metotlarının dışına çıkılarak, teknoloji çağına uyum sağlayan, öğrenciyi derste aktif kılan bir eğitim modeli hazırlandığı dikkat çekmiştir.

Modelde toplam 20 değer öne çıkarılmıştır. Bu değerler erdemlerin alt boyutu, eylemler de değerlerin alt boyutu olarak derlenmiş ve bu çerçeveye ‘’Erdem-Değer-Eylem’’ çerçevesi denilmiştir. Değerlerin programda uygulanabilirliğinin de göz önüne alınarak sade bir yapıda sunulduğuna dikkat çekilmiştir. Değerler çerçevesi alt boyutları olan eylemlerle birlikte incelendiğinde 476 eylemin, değerlerin öğrenciye aktarılması noktasında hazırlandığı tespit edilmiş, bu değer ve eylemlerin öğretim programlarının öğrenme öğretme uygulamaları basamağında yer aldığı görülmüştür. Bununla beraber hangi

değerin hangi yaklaşım ve yöntemle aktarılacağına dair seçenekler ortak metinde paylaşılmıştır. Modelde adalet, saygı ve sorumluluk çatı değerler olarak yer almış diğer bütün değerlerin bu değerler altında kümelendiği ifade edilmiştir. Değer çerçevesi oluşturulurken insandan topluma, toplumdan çevreye huzurun temin edilmesi amaçlanarak içten dışa bir silsile takip edilmiştir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde değerlerin belli başlı yaklaşım ve yöntemlerle aktarılmasına dikkat çekilerek bunlar; değer aktarma- telkin, değer açıklama- belirginleştirme, değer analiz, ahlaki muhakeme, eylem öğrenme ve gözlem yoluyla öğrenme yaklaşımı olarak sıralanmıştır. Bu sayede değerlerin sadece duygusal değil akli olarak da içselleştirilmesine zemin hazırlanmıştır. Aynı zamanda doğrudan ya da dolaylı olarak aktarılacak değerlerin karakterine uygun olan yöntem dahilinde verilmesinin dikkate alındığı görülmüştür. Tüm bunlara bakıldığında değer eğitimi ve aktarımının Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde, formel eğitimin yapısına uygun olacak şekilde disipline edildiği görülmüştür.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde hazırlanan DKAB öğretim programı baz alınarak 4,5,6,7 ve 8. sınıflara ait (5x5) toplamda 25 ünite, doğrudan içerdiği değerler bakımından incelenmiştir. Oransal olarak baktığımızda söz konusu değerler, dördüncü sınıflarda 1,85; beşinci sınıflarda 0,85; altıncı sınıflarda 1,1; yedinci sınıflarda 0,95; ve sekizinci sınıflarda 1,4 olarak yansıtıldığı tespit edilmiştir.Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programının genelinde, TYMM kapsamında belirtilen 20 değerden adalet 9, aile bütünlüğü 3, çalışkanlık 4, dostluk 3, duyarlılık 9, dürüstlük 5, estetik 4, mahremiyet 4, merhamet 10, mütevazılık 2, özgürlük 5, sabır 10, sağlıklı yaşam 2, saygı 11, sevgi 7, sorumluluk 13, tasarruf 3, temizlik 7, vatanseverlik 1 ve son olarak yardımseverlik 11 defa açıkça ve doğrudan işlenmiştir. Böylece çatı değerlerden sorumluluğun

toplamda 13, saygının 11 ve adaletin 9 kez işlendiği görülmektedir. En az işlenilen değer sadece 1 kez ele alınan vatanseverlik olmuştur. Üst değerlerden adalet en fazla 8.sınıfta yer alırken (6 defa) 5 ve 7.sınıflarda bu değerin ünite bileşenlerinde doğrudan yer almadığı gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde değerlerin en çok (37 kez) 4.sınıfta işlendiği tespit edilmiştir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde öne çıkarılan 20 değerden adalet, aile bütünlüğü, duyarlılık, saygı, sevgi, sorumluluk ve tasarrufu günümüz toplumunun en çok ihtiyaç duyduğu, eksikliğini ençok hissettiği değerler olarak yorumlamak mümkünken, programda aile bütünlüğü ve tasarruf değerinin sadece 3'er kez işlendiği görülmektedir. Bilinçsiz tüketimin önüne geçmek, üretimi teşvik etmek noktasında tasarruf değerinin DKAB dersinde israfla ilişkilendirilerek her sınıf kademesinde daha fazla işlenmesi mümkün olabilirdi. Aile bütünlüğü değeri sadece 4 ve 8. sınıflarda işlenmiş olup bu değer diğer sınıf kademelerinde Hz. Muhammed'in hayatının anlatıldığı ünitelerde onun aile hayatıyla ilişkilendirilerek daha fazla işlenmesi sağlanabilirdi. Adalet çatı değer olarak belirlenmesine rağmen bu programda 5 ve 7.sınıflarda program bileşenlerinde doğrudan yer almadığı görülmüştür. Yine programda vatanseverliğe sadece 1 defa yer verilmesi akabinde sağlıklı yaşam ve mütevazılığa 2 defa yer verilmesi maarif modelinin hedeflediği erdemli insan profilininyetiştirilmesi adına önemli bir eksiklik olarak yorumlanabilir.

Geçmişten günümüze DKAB öğretim programları incelendiğinde her geçen dönemde bir öncekine göre değerlerin ele alınış şeklinin değişiklik gösterdiği görülmüştür. 2006 ve 2010'da61 farklı değer program bileşenlerine dağıtılırken (MEB, 2006; MEB, 2010, 22:24) bu sayı 2024'te 20 olarak karşımıza çıkmaktadır. Esasen bu durum değerleri, her geçen dönem daha az ve öz bir şekilde bireylere aktarmanın faydalı

olacağı fikrinin bir sonucudur. Toplumun o dönemki ihtiyacına yönelik değerlerin belirlenmesi ve bu değerlerin programda birkaç kez işlenmesi eğitimde istenilen hedefe bizi daha çok yaklaştıracaktır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde de belirlenen değerlerin bu hedefler doğrultusunda üniteler arasında birkaç kez işlendiği görülmüştür.

İnsan doğası gereği düşünce ve davranışları arasında uyum olmasını ister ve bunu bir denge unsuru haline getirme arzusu duyar (Güngör, 2000, s.74). Bu noktada değerler davranış ve düşünceler arasındaki dengeyi sağlamaya yardımcı olmakta ve hayatı bize kolaylaştırmaktadır. Bununla beraber okullarda verilen değerler, bireylerin doğru iletişim yolarını, sosyal alanlarda nasıl davranması gerektiğini, işbirliğini, doğru karar alma sürecini öğrenmesini sağlar (Ulusoy, 2010, s.36). Her geçen dönemde değişmeler yaşadığımız ve bu değişmelerin müspet ve menfi etkilerini hissettiğimiz dünyamızda, yeni yetişen nesle değerleri içselleştirerek hayata hazırlanmalarına yardımcı olmak ailenin, eğitimin ve eğitimcilerin öncelikli amacı olmalıdır.

KAYNAKÇA

Çetin, N. ve Balanuye, Ç. (2015). Değerler ve eğitim ilişkisi üzerine. *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-EdebiyatFakültesi Felsefe Dergisi* (24). 191-203 https://doi.org/10.20981/kuufefd.03311 .

Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması.* (Doktora Tezi) Erişim adresi: https://acikerisim.selcuk.edu.tr/

Fichter, J. H. (2001). *Sosyoloji Nedir?.*(N. Çelebi. Çev.) 5.Baskı. Ankara. Atilla Kitabevi.

Gündoğdu,M.A, Oflaz, M.,Niyazibeyoğlu, T., Aydın, Y., Güler,A. (2024). Temel eğitimden ortaöğretime örneklerle 3.modül erdem değer eylem çerçevesi.*Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Okuryazarlığı Öğretmen Kılavuz Kitabı.* Özer, B., Üredi, P., Tüzgen Konyalı, Z. S.(ed.). Ankara. 4-47.

Güngör, E.(2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar, ahlak psikolojisi, ahlaki değerler ve ahlaki gelişme*. (Profesörlük Tezi). İstanbul. Ötüken Yayınları.

Kaymakcan, R ve Meydan, H. (2011). Din kültürü ve ahlak bilgisi programları ve öğretmenlerine göre değerler eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi 9*(21), 29-55

Kaymakcan, R. ve Meydan, H. (2020). *Ahlak değerler ve eğitimi*. 3. Baskı. İstanbul.dem, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

Keyifli, Ş. (2013). Eğitim ve din eğitimi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 13*(2), 103-126

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2006).*İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı.*

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2010). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu.*

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018). *Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programı (ilkokul 4 ve ortaokul 5,6,7 ve 8.sınıflar).*

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2024). *Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretimprogramı (4,5,6,7 ve 8. sınıf).*

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modeli erdem-değer-eylem çerçevesi.* Erişim adresi: https://tymm.meb.gov.tr/beceriler/erdem-deger-eylem-cercevesi

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni.*

Milli Eğitim Temel Kanunu (1973,14,6) . *Resmi Gazete*. (Sayı:14574).Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf

Öz, B. (2001) *Din eğitiminin psikolojik temelleri.* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türk Dil Kurumu (TDK). (2024). *Türkçe sözlük*. Ankara. Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr/

Ulusoy, K. (2010). Değer eğitimi : Davranışçı ve yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan tarih programlarında değer aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 12* (1). 32-51.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.*9. Baskı. Ankara. Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, Y. ve Çalışkan, A. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli'nin 21. yüzyıl insan profili açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi 13* (26). 204-220.

DİN EĞİTİMİ KONULARI

yaz
yayınları

YAZ Yayınları
M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar / AFYONKARAHİSAR
Tel : (0 531) 880 92 99
yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com